

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת אמור

ג' באייר

יום חמישי,

ח' באייר

תענית חמישי.

גם בשבתות שבספירה, אם נערכת בבית הכנסת ברית-מילה, או שמתפלל שם אחד מבעלי-הברית (אבי-הבן, הסנדק והמוהל), וכן אם נוכח במקום חתן בשבעת ימי המשתה (שנשא בל"ג בעומר, או מהספרדים הנוהגים בנישואין מל"ד בעומר ואילך) - אין אומרים 'אב הרחמים'!
פרקי אבות - פרק ב.

יום שני,

ה' באייר

תענית שני קמא.²

(1) לוח כולל-חב"ד. ולגבי שבת מברכים סיון, ראה ב'התקשרות' גיליון תתכ"ז עמ' 10-11, שמדברי הרבי בהוספות ל'ש"ע אדה"ז (הישן, ח"ב ס"ע 877) יוצא, שגם אז אם יש בה מילה אין אומרים 'אב הרחמים'.
(2) במדינות אשכנז נהגו להתענות בימי שני וחמישי ושני שאחרי

פסח וסוכות לפי שחוששין שמא מתוך משתה ושמחת המועד באו לידי עבירה, וממתינים עד שייצאו חודשי ניסן ותשרי (טושו"ע ושו"ע-אדה"ז סי' תצב). ואין מברכים את המתענים בשבת מברכים החודש, ולא בשבת ר"ח אייר וחשוון (שו"ע אדה"ז שם ס"ד).
בימינו אלה אין נוהגין בתענית בה"ב, גם (ואדרבה - בעיקר) בחוגי החסידים [למרות שכ"ק אדמו"ר בעצמו היה מתענה בהם, ובחודש אייר תשמ"ח אף אמר בהם 'דברי כיבושין', שמהם נלקחו הדברים הללו]. כמובן, הנוהגים להתענות [שהרבי נמנה עמהם, כאמור] - ימשיכו במנהגם הטוב, ואין להתיר להם אלא לצורך, כמו בשל חולשת בריאות הגוף, אך חובת הכל היא להוסיף ב"ימי רצון" אלו [בכל ענייני תורה ומצוות, כיוון שהם 'ימי רצון'] בקו השמחה בגלוי, ב'פיקודי ה' ישרים, משמחי לב" - 'התנועדות' תשמ"ח ח"ג עמ' 258.

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתעו

ערב שבת קודש
פרשת אמור
ב' באייר ה'תשע"א

יוצא לאור עלידי
מכון ליובאוויטש שעלידי
צעירי-אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ב' באייר ה'תשע"א – ט' באייר ה'תשע"א

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ב' באייר	הלי שבת פרק ג-ה.	הלי מקואות פרק ג.	מ"ע קנד.
ש"ק	ג' באייר	פרק ו-ח.	פרק ד.	מל"ת שכ.
א'	ד' באייר	פרק ט-יא.	פרק ה.	מל"ת שכ.
ב'	ה' באייר	פרק יב-יד.	פרק ו.	מל"ת שכב.
ג'	ו' באייר	פרק טו-יז.	פרק ז.	מל"ת שכב.
ד'	ז' באייר	פרק יח-כ.	פרק ח.	מל"ת שכא.
ה'	ח' באייר	פרק כא-כג.	פרק ט.	מל"ת שכא.
ו'	ט' באייר	פרק כד-כו.	פרק י.	מ"ע קנה.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	ד' 120 לפני הזריחה	ד' 72 לפני הזריחה							
ו', ב' באייר	3.33	4.31	4.56	5.58	9.12	12.38	1.11	7.24.0	7.50
ש"ק, ג' באייר	3.32	4.30	4.55	5.57	9.12	12.38	1.11	7.24.8	7.51
א', ד' באייר	3.30	4.29	4.54	5.57	9.11	12.37	1.11	7.25.5	7.52
ב', ה' באייר	3.29	4.28	4.53	5.56	9.11	12.37	1.11	7.26.2	7.52
ג', ו' באייר	3.27	4.27	4.52	5.55	9.11	12.37	1.11	7.26.9	7.53
ד', ז' באייר	3.26	4.26	4.51	5.54	9.10	12.37	1.11	7.27.6	7.54
ה', ח' באייר	3.25	4.25	4.50	5.53	9.10	12.37	1.12	7.28.3	7.55
ו', ט' באייר	3.23	4.24	4.49	5.53	9.09	12.37	1.12	7.29.0	7.55

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
אמור	6:47	8:03	7:02	8:05	6:55	8:06	7:04	8:04
בהר	6:52	8:08	7:07	8:11	7:00	8:12	7:08	8:10

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף יצחק אולידורט
 מו"ל: מכון ליובאוויטש שעלייד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז
 יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב
 כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169
 ISSN 0793-7474 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

תחנת-רכבת. מצד סיבה התאחר אדמו"ר מהר"ש לרגע ולא הגיע בזמן, והרכבת יצאה לדרכה; הפקיד הממונה על הרכבת לא המתין לאדמו"ר מהר"ש, וכינתיים הורה שהרכבת תיסע. כאשר אדמו"ר מהר"ש הגיע ונוכח שהרכבת כבר נסעה – הקפיד על כך. ולא ארכו הימים והגיע ציווי מעיר-הבירה, פטרבורג, לפטר את הפקיד הממונה על הרכבת.

– בפטרבורג לא ידעו שום מעשיות. אלא כיוון שמדובר אודות אדמו"ר מהר"ש שהיה רבי, נשיא בישראל, שעניינו הוא כמו שכתוב "אנכי עומד בין הוי' וכיניכם גו' להגיד לכם את דבר הוי'", עניינו הוא למסור בכל מקום את השליחות של הקב"ה שנמסרה על-ידו, הנה כאשר היה פקיד שלא מילא את תפקידו – שעל-ידו יוכל אדמו"ר מהר"ש לנסוע ולמלא שליחותו, ואדרבה, עוד גרם בלכול לדבר – אזי פיטרוהו מתפקידו.

ואף שבפטרבורג לא ידעו מכל העניין – הרי כיוון שגויים אינם בעלי-בחירה, לא נוגע השכל והידיעה שלהם, כי אם העשייה שלהם בפועל, לכן מבלי הבט על כך שלא ידעו מכל העניין, היתה העשייה שלהם כדבעי – שפיטרו את הפקיד הנ"ל, כיוון שלא מילא את תפקידו.

(תורת מנחם כרך יז, עמ' 143-147)

הכבוד למי?

כאשר אדמו"ר מהר"ש נסע חזרה לליובאוויטש, עבר בדרכו בעיירה "אחרעמאָוא", ויצאו כל הגויים תושבי המקום יחד עם זקני וחשובי העיר ("סטאַריסט") וקיבלוהו בכבוד גדול, שהלכו לקראתו עם לחם ומלח, ונפלו לפניו על ברכיהם.

בנסיעה זו נסע גם אחיינו של אדמו"ר מהר"ש, ר' ישעיה ברלין, ואמר לאדמו"ר מהר"ש בהתפעלות: "פעטער" [דוד]! ראיתם איזה כבוד גדול נתנו לכם!...

השיב לו אדמו"ר מהר"ש: "פעטאַך" [=שוטה]! ומה אתה חושב? וכי על מי נאמר "ברוך תהיה מכל העמים"?!...

(שם)

בעל השמועה עומד כנגדו

בנוגע לאדמו"ר מהר"ש, שגם ממנו אין תמונה (לפנינו, כי יש אומרים שנמצאה תמונתו אלא מפני סיבה לא נתפרסמה) – יש לומר על-פי הידוע שדמות דיוקנו של כ"ק מו"ח אדמו"ר היתה דומה לדמות דיוקנו של אדמו"ר מהר"ש.

וכסיפור הידוע אודות אחד מזקני החסידים שראה עוד את אדמו"ר מהר"ש, שכאשר ראה בפעם הראשונה את תואר פני כ"ק מו"ח אדמו"ר – נתעלף, מפני שראה בו את תואר פני אדמו"ר מהר"ש! ולכן, בנוגע לאדמו"ר מהר"ש – יכול להיות העניין ד"כאילו בעל השמועה עומד כנגדו" (בכללות על-כל-פנים) בנוגע לדמות דיוקנו בפשטות.

(התועדויות תשד"מ, כרך א, עמ' 538 ואילך)

דברים היוצאים מן הלב

רב חסידי מסמיליאן בא לפני המהר"ש והתאונן על השומעים ממנו חסידות – שאינם מפנימים, ואין הדברים מגיעים לידי פועל.

ענה לו אדמו"ר מהר"ש: ומה נעשה אתך עצמך – הדג מריח מן הראש...
 הוא היה יהודי חסידי, והדברים פעלו עליו.

(ספר השיחות תש"ו ע' 18)

תפארת שבתפארת

כשהרכבת לא המתינה... • על מי נאמר "ברוך תהיה מכל העמים"?
 • לתואר פני אדמו"ר מהר"ש • אמירת חסידות שלא משפיעה •
 מרשמים לבית מרקחת... • לרגל יום הולדת כ"ק אדמו"ר מהר"ש,
 ב' אייר תקצ"ד

תפארת שבתפארת

כשהיה בן שבע בחזן אותו פעם הצמח-צדק. הסבא (=מהר"ש) ידע כל-כך טוב, שהמלמד התפעל מאוד ולא יכול היה להתאפק ואמר לצמח-צדק: הא, מה אתם אומרים, הוא 'עושה' טוב! ענה לו הצמח-צדק: מהי ההתפעלות שתפארת שבתפארת 'עושה' טוב!

(היום יום ב' אייר)

יגיעה אמיתית

אדמו"ר מהר"ש לא היה מתייגע בלימודו, כיוון שלא היה לו צורך בכך. הוא ידע הכול בלי יגיעה. פעם דיבר עמו הצמח-צדק אודות מעלת היגיעה בתורה, ומאז החל לעמול ולהתייגע בתורה, עד כדי כך שנעשו כתמים על מצחו מגודל היגיעה. לאחרי זמן, חזר בו הצמח-צדק ("ער האט צוריק געצויגן"), ונתן לו סדר חדש בלימודו.

(תורת מנחם כרך ד ע' כו)

לימוד באופן המותר

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר שלאדמו"ר מהר"ש היה ידע רב בחכמת הרפואה, והיה כותב בעצמו "רעצעפטן" (=מרשמים) לתרופות, ושולח לבית-המרקחת. ב"אותו מקום" היה לו מדף עם ספרים בלטינית, וכשנפנה לשם, היה מעיין בהם, וכך למד חכמת הרפואה. ולהעיר, שמצינו דוגמתו בנוגע לשמואל (שבשם זה נקרא גם אדמו"ר מהר"ש) - ש"אסיא דרבי הוזה", משום שהיה יודע בחכמת הרפואה, והעיד על עצמו שלא עסק בעניינים אלה "אלא בשעה שהייתי פנוי מן התורה, אימתי, כשהייתי נכנס לבית המים".

(תורת מנחם שם ע' כה)

פיטורי הפקיד הגיעו מלמעלה...

כ"ק אדמו"ר מהר"ש הוצרך פעם לנסוע לחוץ-לארץ, ונסע מליובאוויטש לעיירה הסמוכה, שבה היתה

הספירה - הכנה לעתיד לבוא

מה למדים מהעבודה שהעבודה הראשונה עם צאת ישראל ממצרים הייתה לספור? • שני עניינים מנוגדים לכאורה בעומר: הוא נחשב קרבן, שבו הלילה הולך אחר היום, אך הספירה היא באופן שהיום הולך אחר הלילה • כך גם לעתיד לבוא: הגילויים יהיו שלא בערך מלמעלה למטה, ועם זאת - ייקלטו בפנימיות על-ידי זיכור ועבודה מלמטה למעלה • ומה ההוראה הנוקבת והישירה ביותר מעניין הספירה? • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. אודות מצות ספירת העומר נאמר הלשון בתורה: "תספרו חמשים יום". וידועה הקושיא¹: הרי סופרים רק ארבעים ותשע ימים? ומבארים בזה, שבני-ישראל על-ידי הספירה שלהם, על-ידי עבודתם, ממשיכים רק מ"ט שערי בינה - "שבעה שבועות תספר לך"² (בחינת שבעת ימי הבניין); אבל בגלל שממשיכים על-ידי עבודתם מ"ט השערים, נותנים להם מלמעלה גם שער החמישים (שהוא על דרך "שמיני" - למעלה משבעה (שבועות), שלכן, המשכת שער החמישים היא בחג השבועות, זמן מתן תורה, שבשעת מתן תורה היה מעין הגילוי דלעתיד³). ולכן נאמר "תספרו חמשים יום", כיון

שגם שער החמישים מקבלים בני-ישראל על-ידי עבודתם⁴.
 ב. באמת, מהוה ספירת העומר הכנה לא רק למתן תורה, שהוא מעין הגילוי דלעתיד, אלא הכנה גם לגילוי דלעתיד גופא.
 ידוע הדיוק בלשון הפסוק "כימי (לשון רבים) צאתך מארץ מצרים גו'": היציאה ממצרים היתה לכאורה ביום אחד, ט"ו בניסן? ומבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁵, ששלימות היציאה מ"מצרים" תושלם רק בגאולה העתידה בקרוב ממש, ועד אז ישנם עדיין מצרים וגבולים שמוכרחים להשתחרר מהם. מט"ו ניסן שנת ב' אלפים תמ"ח, ממשיכים בני-ישראל

(1) אמור כג, טז. וראה לקו"ת במדבר י"ד, ד. שה"ש לה, ג.
 (2) ראה ג"כ תו"כ ע"ה פ. תור"ה כתוב - מנחות סה, ב. רא"ש סוף פסחים.
 (3) פ' ראה טז, ט.
 (4) תניא פל"ו (מו, א).

(5) ראה גם לקו"ש ח"ג ע' 996 הערה 8.
 (6) מיכה ז, טו.
 (7) ראה ד"ה כימי צאתך תש"ח (סה"מ תש"ח ע' 159 ואילך).

לצאת ממצרים - ככל שנמשך הזמן הולכים בעילוי אחר עילוי, ועד שבקרב ממש תבוא הגאולה העתידה, שאז יצאו לגמרי ממצרים. העבודה הראשונה של בני ישראל מיד לאחר היציאה מארץ מצרים, היתה ספירה על דרך ספירת העומר⁹. והיינו, שספירת העומר היא הצעד הראשון בעבודה לבוא ל"כימי צאתך" בשלימות, לגאולה העתידה - בחינת "שמיני".

ג. על-פי זה יובן הטעם לכך שספירת העומר היא בלילה, והיום הולך אחר הלילה¹⁰. הקרבת העומר היא קרבן, ובקרבנות הדין הוא שהלילה הולך אחר היום¹¹, אבל בספירת העומר, אף-על-פי שעניינה שסופרים כמה ימים עברו מהבאת והקרבנות העומר¹², מכל מקום, הדין הוא שהיום הולך אחרי הלילה. ואינו מובן: כיון שהספירה היא ספירת הימים מההקרבה, למה¹³ יהיה הדין בספירה שונה מהדין בהקרבה? והביאור בזה:

החידוש של הגאולה העתידה לגבי יציאת מצרים ומתן תורה הוא, שביציאת מצרים ואפילו במתן תורה היה הגילוי מלמעלה שלא על-ידי עבודה (דאף שספרו מ"ט ימים, הרי במשך זמן קצר כזה לא היה שייך שבכוח עבודתם עצמה יצאו ממ"ט שערי טומאה¹⁴, ויזדככו כל כך להיות ראויים לקבל התורה), ולכן, "במשך היובל"¹⁵, לאחר מתן תורה, נשאר העולם בחומריותו¹⁶, ועד שהיה יכול להיות לאחר זה חטא העגל - השורש של כל

החטאים לאחר זה¹⁷;

מה שאין כן בגאולה העתידה, כיון שתבוא על-ידי עבודתם של ישראל, שהתחילה מיציאת מצרים, לזכך לא רק את עצמו אלא גם כל אחד את חלקו בעולם¹⁸ - הנה על-ידי זה יהיה העולם כלי לקבל את הגילוי שלמעלה בפנימיות, וכמו שכתוב¹⁹ "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר", שגם הבשר הגשמי יראה "כבוד הוי'". ואף-על-פי שעבודת הנבראים אינה כלי לגילוי דלעתיד, מכל מקום, לאחר שלימות העבודה יתנו את הגילויים מלמעלה גם באופן דאתערותא דלעילא מצד עצמה, ובפנימיות.

ונמצא, שהגילויים של הגאולה העתידה יש בהם שני קצוות: א) גילוי אור שלמעלה לגמרי מהעולם, ואפילו על-ידי עבודה הכי נעלית אי אפשר לקחתו; ב) ואף-על-פי-כן יהיה הגילוי בעולם, בפנימיות. וכיון שספירת העומר היא העבודה הראשונה בהכנה לגאולה העתידה, הנה "משכרה נדע מהותה"²⁰: כיון שהשכר עבור עבודה זו (כאופן של מתנה) היא הגאולה העתידה, הרי מזה ראייה שגם בעבודה עצמה ישנם שני הקצוות בדוגמת הגילויים דגאולה העתידה: א) עניין הספירה הוא ספירת הימים מעת ההקרבה, שהוא עניין המשך של קדשים. ב) ואף-על-פי-כן, הספירה עצמה - העבודה שמכשרת את העולם אל הגילוי - היא דווקא כפי סדר הבריאה²¹: "ברישא חשוכא והדר נהורא"²², היום הולך אחר הלילה.

ד. והביאור בזה:

הסדר בקדשים הוא ש"הלילה הולך אחר היום", היפך מסדר העבודה בבריאה, "ויהי ערב ויהי בוקר"²³ - כי, סדר העבודה בבריאה הוא מלמטה למעלה: ההתחלה היא בחושך, ועל-ידי עבודה צריך לזכך את העולם שיהיה כלי לאור האלקי; אבל

17) שלכן "וביום פקדי (על איזה חטא שיהי) ופקדתי גו" (תשא לב, לד), וכמרו"ל "אין לך כל פורענות כו' של עגל" (סנהדרין קב, א. הובא בפרש"י עה"פ).

18) תניא פל"ז.

19) ישעי' מ, ה.

20) תניא פל"ט (נג, א).

21) ברכות בתחלתה.

22) שבת עז, ב.

23) בראשית א, ה. ועוד.

ולא תחללו (כב, לב)

"תחללו" - מלשון חלל ומקום פנוי.

"ולא תחללו" - אל תעשו חלל והפסק ביניכם לבין אביכם שבשמים על-ידי חטאים ועוונות.

עוד פירוש:

"ולא תחללו" - אל תגרמו שיהיה חלל ומקום ריק מהשראת השכינה על-ידי גסות הרוח, שכן הגאווה

דוחקת, כביכול, את רגלי השכינה.

(לקוטי תורה ויקרא עמ' לג)

* * *

"ולא תחללו" - מלשון חולין. גם ענייני החול צריכים להיעשות "על טהרת הקדש".

"ולא תחללו" - מלשון "כי ימצא חלל". אין להרבות להתעסק בענייני חול, שערכם לגבי הקודש הוא

כערך הגוף לגבי הנפש, והם בבחינת מוות.

(אור התורה ויקרא עמ' תקפב)

וספרתם לכם ממחרת השבת (כג, טז)

"וספרתם לכם" - זו העבודה של בירור הנפש הבהמית, הארת ה'לכם'.

"ממחרת השבת" - זו בחינה שלמעלה מהזמן, למעלה מ'שבעת ימי ההיקף' של בריאת העולם. ובלשון

החסירות: "למעלה מסדר השתלשלות".

"וספרתם לכם ממחרת השבת" - הכוח לברר את השפל ביותר, המידות המושחתות של הנפש הבהמית,

בא דווקא מהגבוה ביותר, "למעלה מסדר השתלשלות". כי כן היא המידה: כל הגבוה-גבוה יותר - יורד

למטה-מטה יותר.

(לקוטי שיחות כרך א עמ' 269)

חמץ תאפינה (כג, ז)

בחג-הפסח חמץ אסור בהחלט, שכן חמץ רומז להתנשאות, ולפני בירורה של הנפש-הבהמית על-ידי

ספירת העומר ייתכן שהתנשאות כלשהי, גם התנשאות דקדושה, תביא גאווה וגסות-הרוח. ואילו בחג

השבועות, לאחר העבודה של ספירת העומר, אין לחשוש מכך, ולכן שתי הלחם הם חמץ.

(ליקוטי-תורה - במדבר, עמ' טז)

והניף הכהן אותם על לחם הביכורים... על שני כבשים (כג, כ)

נותן שתי הלחם על גבי שני כבשים, ומניח שתי ידיו מלמטן, מוליך ומביא מעלה ומוריד (מנחות

פ"ה כ"ו)

כבשים, שהם מסוג החי, נעלים יותר מלחם, צומח. מדוע אפוא ניתנו שתי הלחם על-גבי הכבשים?

אלא, כשהניף הכהן את הלחם ואת הכבשים, העלה והגביה אותם לשורשם, ושם הלחם נעלה יותר.

כידוע, הצומח אמנם יורד במדרגה לגבי החי, אבל עובדה זו עצמה מוכיחה ששורשו גבוה יותר, על-פי

הכלל "כל הגבוה-גבוה ביותר, יורד למטה-מטה יותר" (וזה הסיבה שהחי ניזון מהצומח, וכן שלחם מזין

יותר מבשר).

(ליקוטי-תורה - ויקרא, עמ' לט)

פרשת אמור

פרשת אמור

ההוראה משם פרשתנו - 'אמור' - בעבודת ה': אמור, הרבה באמירת דברי שבח ולימוד זכות על כל יהודי באשר הוא.

והרי הרברים קל-וחומר: אם הדיבור בגנותו של הזולת מעורר ומגלה את הרע שבו, שלכן אמרו רז"ל (ערכין טו) שלשון הרע "קטיל תליתאי" (המספר, השומע והאדם שעליו מדברים) - על-אחת-כמה-יזכמה שהדיבור בשבח של הזולת מגלה את הטוב שבו.

(ליקוטי שיחות, כרך כז, עמ' 158)

אמור אל הכוהנים בני אהרון... לנפש לא יטמא בעמיו (כא,א)

"הכוהנים בני אהרון" - אלו אנשי מעשה, המוכיחים את העם ומעוררים אותם לתשובה. שכן אהרון הוא איש החסד, וגם אנשים אלו עסוקים בעשיית חסד רוחני.

"לנפש לא יטמא בעמיו" - אדם כזה, כשהוא עומד בתוך "עמיו" ומוכיח את הבריות, עליו להיזהר לבל יתגאה מכך ולבל יהיו לו פניות אישיות, שכן דברים אלו מטמאים את נפשו.

(אורי-תורה, עמ' מב)

ולאחותו הבתולה... לה יטמא (כא,ג)

בזוהר כאן פירש את הפסוק על גאולתם של ישראל: הקב"ה עתיד 'לטמא' את עצמו, כביכול, כדי להעניש את אדום ולגאול את ישראל, כנאמר (ישעיהו סג), "וכל מלבושי אגאלתי". ויש להוסיף על זה:

הדבר כבר היה לעולמים בשעת יציאת מצרים, שאז ירד הקב"ה בכבודו ובעצמו למצרים, שהיתה מלאה גילולים, כדי לגאול את ישראל. ולא עוד, אלא שגם כעת, בזמן הגלות, כאשר בני-ישראל שקועים בטומאת ארץ העמים, שוכנת השכינה איתם בתוך טומאתם.

(אורי-תורה ויקרא, עמ' תקעח)

* * *

בוא וראה כמה גדולה חובתם של ישראל לפני המקום. שהרי החטא אינו פוגם אלא בכוחות הגלויים של הנפש, אך לא בעצם הנפש; ואף הגלות, שהיא תוצאה של חטאי ישראל, אינה שייכת אלא בכוחות הגלויים בלבד. ובכל-זאת מוכן הקב"ה 'לטמא' את עצמו, כביכול, כדי להוציא יהודי מן הגלות, אף שמדובר בכוחותיו הגלויים בלבד ולא בעצם נפשו.

(ליקוטי שיחות, כרך ז, עמ' 157)

סיון ישנה מצות ספירת העומר, הרי אין זה בכל ימי החודש, ורק בחודש אייר קשורים כל ימי החודש עם מצות ספירת העומר.

ויש לבאר המוסר-השכל מעניין ספירת העומר בפשטות ביותר - נוסף לכך שבכל עניין בתורה ישנם ששים ריבוא פירושים בפרד"ס התורה²⁸:

תוכנה של מצות ספירת העומר הוא - ספירת הימים, מנין הזמן. ועל-פי הידוע שמנין מורה על חשיבות הדבר הנמנה, שלכן הדין הוא ש"דבר שבמנין אינו בטל"²⁹, הרי מובן, שספירת הימים מורה על חשיבות ויוקר הזמן, שצריך לנצל כל

בקדשים, סדר גילוי האור הוא מלמעלה למטה: ההתחלה היא באור, וגם הלילה שבא לאחרי היום, הרי זה עבודת הבירורים שבאה מצד הגילוי אור, שהגילוי של "יום" נותן כוח שיוכלו לירד אל החושך ולברר אותו²⁴.

בספירת העומר שהיא העבודה של בירורים מלמעלה למעלה²⁵, לזכך את העולם עד שיהיה כלי לגאולה העתידה - הסדר הוא "ברישא חשוכא והדר נהורא", שמזככים את חושך העולם בדרך מלמעלה למעלה; אבל אף-על-פי-כן הספירה היא המשך לקרבן²⁶, היינו, שבעבודת הספירה ישנו כוח הקדשים, גילוי

ספירת הימים מורה על חשיבות ויוקר הזמן,

שצריך לנצל כל יום, ואף כל שעה וכל רגע, ואם אין

מונצלים זאת כדבעי, הרי זו אבידה שאינה חוזרת

יום, ואפילו כל שעה וכל רגע, ואם אין מנצלים זאת כדבעי, הרי זו אבידה שאינה חוזרת³⁰.

אילו היה זמן מיותר, אזי היה מקום לחשוב שאף שזוהי אבידה, אין זה נורא כל כך, כי גם לאחרי מה שאיבד, יש לו זמן די צרכו;

אבל האמת היא שהקב"ה נותן לכל אדם זמן קצוב, כמו שכתוב³¹ "ימים יוצרו", שבו צריך למלא עבודתו ולהגיע לשלימות הנדרשת ממנו. לא נותנים רגע אחד פחות, אבל גם לא נותנים רגע אחד יותר. וכיון שכן, הרי כאשר עובר רגע שלא נוצל כדבעי, אזי נחסר בשלימות הנדרשת ממנו.

ואין זה רק חסרון של פרט מסוים, אלא החיסרון הוא בכללות השלימות שהיה צריך להגיע אליה, כך, שבגלל החיסרון של רגע מסוים, נחסר בכל פרט ופרט בעבודתו.

וזהו ההוראה מעניין ספירת העומר - שכאשר

אור מלמעלה, שיומשך על-ידי עבודת הספירה בפנימיות בעולם, בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

ה. דובר פעם²⁷ שחודש אייר קשור עם ספירת העומר, כי, אף-על-פי שגם בחודש ניסן ובחודש

(24) ולברר זאת, הנה עיקר ענין העבודה במקדש היא ביום, ובלילה היא רק בכדי לשלול הלאו דנותר (ראה לקו"ש ח"ג ע' 949).

(25) החל מבירור המדות דנפש הבהמית, כמרומז בכך שהעומר הוא מן השעורים, ועז"נ (פ' ראה טז, ט. וראה לקו"ת במדבר טז, ד) "מהחל חרמש בקמה", "קמה הן המדות שהן קמות וגם נצבות... בתקפן בטבען כתולדותן, וצריך להניף עליהם חרמש... להכריתן ולהכניען תחת הקדושה", "להאיר אותן ולזככן", שזהו מ"ש "וספרתם לכם", כפירוש אדמו"ר הזקן ("היום יום" י אייר): "וספרתם הוא מלשון ספירות ובהירות כו'" (מהנחה בלתי מוגה).

(26) וכן הוא בעבודה עתה, משחרב בית המקדש, שאף שאין הקרבת הקרבנות בגשמיות, מ"מ, ישנו ענינים ברוחניות.

(27) ראה שיחת ש"פ אחרי, מבה"ח אייר דאשתקד ס"ט (תר"מ חכ"ה ע' 257). וש"נ.

(28) שער הגלגולים הקדמה יז. שער רוח"ק בענין היהודים על קברי צדיקים הקדמה ג (קח, ב). לקוטי מהרח"ו שבסוף שערי מאמרי רז"ל להאריז"ל.

(29) ערלה פ"ג מ"ז. ביצה ג, ב. וש"נ. טושו"ע יו"ד רסק"י.

(30) ראה גם תו"מ חכ"א ע' 59.

(31) תהלים קלט, טז. וראה לקו"ש חט"ז ע' 273. וש"נ.

"הו זהירין ברשות"

הו זהירין ברשות שאין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן. נראין כאוהבין בשעת הנאתן ואין עומדין לו לאדם בשעת דוחקו (פרק ב משנה ג)

פירוש רבנו עובדיה מברסלב: הו זהירין ברשות - אתם, המתעסקים בצרכי ציבור, אף-על-פי שאתם צריכים להתוודע לרשות כדי לפקח על עסקי רבים, הו זהירים וכו'.

פירוש כ"ק אדמו"ר:

השאלות במשנתנו: (א) לכאורה אין בהוראה זו עניין לעבודת ה', ופשיטא שאינה הנהגה של מילי דחסידותא. (ב) לכאורה אין זו הוראה השווה לכל נפש, שהרי היא מכוונת רק לאנשים כאלה שיש להם עסק עם השלטונות. (ג) בפרק ראשון שנינו "ואל תתוודע לרשות", דהיינו שיש להשתדל לא להיות ידוע ומוכר לשלטון; וכאן אומר שיש להתעסק עמם, אלא באופן של זהירות. והביאור:

"רשות" הם ה"שליטים" שבאדם - שכלו ומידותיו. ואמר "הו זהירין ברשות", כי האדם מוכרח וזקוק ל"שלטון" זה, אך עליו להיות זהיר בו. כי לפעמים מתאווים המוח והלב לדבר בלתי-רצוי, ואז על האדם לדעת שאף שהן "מקרבין לו לאדם" ו"נראין כאוהבין", הרי זה "לצורך עצמן" ול"הנאתן" בלבד.

ובאופן אחר קצת יש לומר, דהכוונה ב"רשות" לשלטון של היצר הרע, והפירוש ב"מקרבין לו לאדם" ו"נראין כאוהבין" מבואר על-פי הידוע שאחת מתחבולות היצר הרע היא להופיע כ"אוהבו" של האדם וכמו ש"מסכים" לו בכל אשר יעשה, גם בהנהגה טובה, אלא שמשפיע עליו לעשות הנהגה זו מתוך פנייה, או בקרירות, בדרך "מצוות אנשים מלומדה". על-ידי כך הוא לוכד את האדם ברשתו עד שמסיתו גם לדברים אסורים רחמנא-ליצלן.

ועבודה זו היא במילי דחסידותא, כי ממידת הדין רשאי האדם לא לעסוק כלל עם ה"רשות" דהיצר הרע (ובלבד שיהיה שלם במעשה בפועל); אך במידת חסידות הוא חייב להתעסק עם היצר הרע כדי להפכו לטוב, וכמאמר רז"ל "בכל לבבך - בשני יצריך". אלא שעליו לעשות זאת מתוך זהירות - "הו זהירין ברשות". ועל דרך זה יש לומר בפירוש "ואל תתוודע לרשות": צריכים להתעסק עם ה"רשות", כנ"ל, אך לא באופן של "רעת", מלשון התקשרות והתחברות.

ויש לומר עוד שהכוונה ב"רשות" היא ליצר הטוב - השכל והמידות דקדושה. במקרים מסויימים אין לציית אפילו ל"רשות" זה - דהיינו כשנדרשת מיהודי עבודה של מסירות נפש שלמעלה מטעם ודעת. וזהו "שאין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן" ו"נראין כאוהבין בשעת הנאתן": מצד כוחותיה הגלויים של הנשמה (שכל ומידות) רצונה בעבודה המביאה לשלמותה (השלמות דשכל ומידות); ולא מסירת נפש - ביטול ושלילת מציאותה. ומכל מקום הרי זה רק "נראין כאוהבין", כי על-ידי העבודה של מסירות נפש מגיע לו לאדם אמיתית הטוב וההנאה.

וההוכחה לדבר: ידוע שה"בית יוסף" היה צריך להישרף על קידוש השם, אך בגלל סיבה מסויימת נענש ולא זכה לכך. העובדה שנשאר בחיים אפשרה לו לכתוב את השולחן-ערוך; ובכל-זאת נחשב לו הדבר לעונש. הרי שמסירת נפש היא נעלית יותר אפילו מחיבור השולחן-ערוך, שכל בית-ישראל עד סוף כל הדורות הולכים לאורו.

(משיחת מוצאי שבת קודש פרשת תזריע-מצורע תשל"ט - על-פי רשימת השומעים, ביאורים לפרקי אבות (א) עמ' 95-96)

כי, לצעירים יש מעלת המרץ, ולכן צריכים לחטוף ולנצל את הזמן שהם במלוא המרץ, וגם בגלל שאצלם ישנם פיתויי היצר כו', כנ"ל.

ז וכן הוא בנוגע לעניין שהזמן גרמא:

בימים אלו חוגגים את יום ההולדת של "צעירי אגודת חב"ד" בכ' אייר³³. ובכך, יש להתבונן בכל הנ"ל ולייקר את הזמן וכו'.

ועל-ידי זה זוכים להוספה בעניין הזמן - על דרך שמצינו בחזקיה שהיתוספו לו חמש עשרה שנה³⁴, ולדעה אחת היתוספו לו חמש עשרה שנה חדשים³⁵, שהוא עניין המשכת בחינת י"ה³⁶ שלמעלה מהעולמות, ועד להמשכה חדשה ממש שלמעלה גם מבחינת י"ה.

[כ"ק אדמו"ר נתן קנקן משקה עבור צעירי אגודת חב"ד, באמרו, שמסתמא יערכו אסיפה בימים אלו].

(מהתוועדות ש"פ שמיני, מבה"ח אייר, ה'תש"כ. תורת-מנחם כרך כח עמ' 78-80, 84-86 - בלתי מוגה)

(33) ראה שיחת ש"פ שמיני, מבה"ח אייר תשט"ז ס"א (תו"מ חט"ז ע' 261). ש"פ קדושים, מבה"ח אייר תשי"ז ס"ו (תו"מ ח"ט ס"ע 354 ואילך). וש"ג.

(34) מלכים-ב, ו. ישעי' לח, ה.

(35) ראה יבמות מט, סע"ב ואילך. הובא ברד"ק מלכים שם.

(36) ראה סה"ל להאריז"ל ישעי' שם. קה"י ערך חזקי'. מג"ע אופן קפ, ועה"ר ר"פ נח.

מחסירים יום אחד, הרי זה נוגע לכללות עניין ה"תמימות"³².

וזהו גם מה שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר, ש"שעון" הוא מטיף מוסר אילם ("א שטומער מוסר-אָגער"). הוא אמנם לא אומר מאומה, אבל, כאשר מביטים ורואים איך שמחוגי השעון זזים בכל רגע, הרי זו הטפת-מוסר הטובה ביותר, ודי גם בהתבוננות קלה בדבר כדי לפעול על עצמו לייקר את הזמן.

ו. והנה, טבע בני אדם הוא שכאשר מתבגרים אזי מתחילים לחשוב שחבל על הזמן שעבר, שבו היו יכולים לפעול ולעשות דבר פלוני ופלוני, ואילו כאשר צעירים אזי עושים חשבון שיש מספיק זמן, ורוחים את הפעולה הנדרשת מיום ליום. ולכן, התבוננות הנ"ל נוגעת ביותר לצעירים, כדי שלא יטעו בדבר.

האמת היא, שצריכים להזהיר על זה את כולם גם את הזקנים, כי כל אחד, הנה לגבי הימים והשנים שכבר עברו, נחשב לזקן, ולגבי הימים שלא באו עדיין, הרי הוא צעיר, כך, שגם יהודי בן קי"ט שנה ושנ"ג ימים, זקוק להתבוננות בעניין יוקר הזמן, כדי לייקר את הרגע האחרון שנותר לו לחיות ולעבוד עבודתו;

אבל, בעיקר צריכים להזהיר על כך את הצעירים,

(32) ראה גם שיחת ש"פ אחרי הנ"ל ס"י (שם ע' 258). וש"ג.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

"שכינה עמהם" - בגלות ובגאולה

הקב"ה וישראל הם מציאות אחת

כללות עניין "אמור ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים" הוא לא רק בנוגע לישראל [...] אלא גם בנוגע להקב"ה וישראל. [...] שהקב"ה מתעסק כביכול ומשתדל בטובתן של ישראל (שביחס אליו נקראים "קטנים", כמו שכתוב "כי נער ישראל ואוהבהו") בכל המצטרך להם, ועד שכל העניינים דבני-ישראל יהיו באופן של זוהר ואור, ועל-ידי זה ניתוסף כביכול אצל הקב"ה.

[...] זאת ועוד, שההתעסקות של הקב"ה עם בני-ישראל אינה עניין בפני עצמו, אלא עניין אחד ("אמור ואמרת") עם, כביכול, מציאותו יתברך, כמודגש בדברי רשב"י "בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה שבכל מקום שגלו שכינה עימהן... ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עמהן כו":

מדיוק הלשון "ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עמהן" וכיוצא בזה, משמע, שאין (עיקר) כוונתו של רשב"י לומר שהטעם ש"בכל מקום שגלו שכינה עימהן" הוא בשביל התועלת שבדבר בנוגע לעניין הגאולה (שעל-ידי ש"בכל צרתם לו צר" ימהר ויזדרז יותר לגאול אותם, כדי שאף הוא ייגאל עמהם), אלא תוכן מאמרו של רשב"י הוא בנוגע לחיבתו של ישראל המודגשת בעצם העובדה שתמיד (באיוה מעמד ומצב שיהיה, גלות או גאולה) נמצא הקב"ה עמהם - לא לאיזו מטרה ותכלית, אלא מפני שהקב"ה וישראל הם מציאות אחת (ישראל וקוב"ה כולא חד), שלכן, כשישראל נמצאים במקום ומצב מסויים, אזי בדרך ממילא (ללא צורך בפעולה) "שכינה עימהן".

(מהתוועדות שבת יקודש פרשת אמור, ערב ל"ג בעומר ה'תש"נ - 'תורת מנחם - התוועדות' תש"נ, כרך ג, עמ' 168-167)

לעתיד יוכלו לברך בברכה - בזכות הספירה בגלות

[...] על-פי האמור שכל יום הוא מצוה בפני עצמה, אלא שאי אפשר להיות שלישי ללא שני וכו' - הרי הצורך להימנים הקודמים אינו מצד המצוה שבהם, אלא להמציאות שבהם, ולכן, השאלה היא רק בעד נשנתחרר, דכיון שלפני זה אין בספירתו מצוה כלל, חסרה המציאות, מה שאין כן בקטן שנתגדל אין שאלה, כי גם מצוה דרבנן מצוותיה אחשביה לעשות המציאות.

היוצא מזה: כיון ש"אחכה לו - למשיח - בכל יום שיבוא", היום כלילה, מחר בבוקר, באמצע ימי הספירה,

- הצמח-צדק דיבר פעם אודות ביאת המשיח בזמן כזה שכתוב שאינו בא. ושאל אחד: היתכן? הרי כתוב שבזמן זה אינו בא? והשיב לו הצמח-צדק: שיבוא כבר, וכשיבוא, הרי יתרצו את כל הקושיות, אזי יתרצו גם קושיא זו -

הרי אפילו לדעת הפוסקים שמצות ספירת העומר בזמן הזה היא רק מדרבנן, יוכלו גם אז להמשיך לספור עם ברכה, כנ"ל.

[...] אבל אף-על-פי-כן, אין זה צריך למעט חסו-שלום ביוקר המצוות עכשיו, כיון שדוקא על-ידם באים למצוות לעתיד, וידוע שהגורם לדבר הוא נעלה יותר מהדבר שהוא גורם. ובפרט נראה זה במצות הספירה - שכללות ענין הספירה הוא הכנה למתן תורה - שדוקא על-ידי הספירה עתה, יוכלו לספור גם לעתיד עם ברכה, שמזה רואים את מעלת העבודה בזמן הגלות, וכמאמר רז"ל: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא".

(משיחת אחרון של פסח ה'תש"י. ג. תורת מנחם כרך ח, עמ' 116-117 - בלתי מוגה)

'גלילה' - כחסידי דווקא

באיגרת מכ"ו סיון תשי"ט (אגרות קודש כרך חי, עמ' תכ"ז) כותב הרבי:

במה שכותב במנהג שהמגביה הספר-תורה חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו ורק אז יושב על הספסל ואחר כורך המפה כו' - ראה ערוך השולחן (שהיה מראשי האשכנזים) סימן קמז סעיף ט' ששייב מנהג זה. ומסיים שמנהג האשכנזים תמוה. כמעט שנה לאחר-מכן, ב"ד סיון תש"כ (אגרות קודש כרך יט עמ' שלז-שלח), כותב הרבי לגאון החסיד רבי שלמה-יוסף זוין:

במה שכותב אודות הגבהה, לפלא קצת שאינו מוזכר בהערך באנציקלופדיא על-דבר אופן הגבה הנהוג בחב"ד, שמניחים הספר תורה על השולחן לאחרי הגבה וקודם הגלילה, וראה זה חדש שדוקא בעל "ערוך השולחן", מאשר ומשבח מנהג זה.

הבה נקרא את מה שכתב על מנהג "בתי מדרשות של חסידים" ומסתבר שכוונתו לבתי-המדרש של חב"ד שבעיר:

"ודע שאני מתפלא על מנהג שלנו שמכבדים איש נכבד להגבהת התורה והגולל הוא אדם קטן והרי מגמרא מבואר דעיקר שכר הוא הגלילה. ולכן באמת במדינתנו בבתי מדרשות של חסידים מגביהים התורה וחוזרים ומניחים אותה על הבימה וגוללים בעצמן וחוזרים ונוטלים אותה וישב על ספסל ואיש פשוט כורך המפה ומליש המעיל, וברור הוא שמתעם זה עושים כן ומנהג האשכנזים תמוה".

ומוסיף הרבי על דבריו:

ועל הטעם שכותב יש עוד להוסיף: (א) מוכח מכמה מנהגי ספר תורה שמהדרים שתהיה הספר-תורה פתוחה רק בעת הצורך ותיכף ומיד לגוללה. (ב) למעט עד כמה שאפשר בחילוקי מנהגי בני-ישראל, והרי אצל הספרדים שהגבהת הספר-תורה היא לפני קריאת התורה המגביה חוזר ומניחה על הבימה וכן הוא הסוגרה (או הגוללה). (ג) בכדי שיהיה הגלילה כדבעי - ראה שערי אפרים שער י' סעיף יט...

להדליק... דמיקרי שגם הוא מקיים מצווה זו לפי שבדיכוי הנרות יתרבה האור, וכל מה שניתוסף אורה יש כזה הגדלת המצווה שלום בית ושמחה יתירה ואנחנו תופסים כדעה זו".

דבריו אלו תואמים את רוח דברי הרבי בהזדמנויות רבות אודות גודל עניין נרות שבת קודש.

חיים בניסים וברכת הגומל

בפירוש נוסח ברכת "הגומל לחייבים" מביא הרבי (לקוטי שיחות כרך לג עמ' 139 הערה 8) מה שכתב בערוך השולחן אור"ח סי' ריט ס"ד. ועוד בשיחה הנ"ל, בעניין ברכת הנס שחיובה הוא על נס היוצא ממנהגו של עולם - ציין למה שכתוב שם סעיפים א"ד.

הבה נעניין בדברים: "שכל חיותנו וקיומנו הם על-פי ניסים ולא בטבע... והמתבונן בחיי עמב"י [=עמנו בני-ישראל] באריכות גליותינו וגודל פזורינו, ראה יראה בעיניים פקוחות כי ד' שוכן בקרבנו תמיד... שהכל רואים שקיום בני-ישראל אינו בטבע כלל וכלל ואף גם בהדרות העושים מעשים... עם-כל-זה שכינתו לא סר ממנו... אלא שמייסר אותנו ועל זה נאמר יסור יסרני י' ולמות לא נתנני, וזהו כלליות מצבנו בכלל ובפרט. אך הניסים נחלקים לשני קצוות עם דרך המיצוע... הקצה האחד כשהניסים גלויים ויוצאים מגדר הטבע לגמרי כמו ניסי מצרים... והקצה השני הניסים הכרוכים לגמרי בהטבע, כמו כל פרנסתנו וכל קיומנו, ועל זה לא שייך ברכה פרטית ויוצאים בהתפלות התמידיות... ויש עוד מין שלישי והוא ממוצע בין הניסיות ובין הטבעיות והיינו שהענין הולך בטבע אבל יוצא מעט מגדר הטבע... היושב בבית האסורים והחולה שתקפה עליו מחלתו. ולכן לברך לשון נס - אי-אפשר ורק נותן תודה פרטית להשם יתברך על הדבר הזה ומצדיק עליו הדין בהברכה שהייסורים שהגיע לו הוי מפני חטאיו, והצלתו הוא גמולת טובה מהשם-יתברך אף לחייבים".

בעל "ערוך השולחן" - "מראשי האשכנזים"

הגאון הליטאי שהרבי ציטט מדבריו בהכרזה על מבצע נרות-שבת-קודש • ציין לספרו בנושאים רבים, ובהם: דין ברכת הגומל דווקא בנס היוצא מן הטבע, שיטתו באמירת ברכות, ופירושו בדברי הרמב"ם ביורה-דעה, שחזר ממנו באורח-חיים • נקט להלכה את פסקו בעניין ז' אדר בשנה מעוברת • ובמה שיבח את מנהג החסידים (חב"ד)?

ז' אדר בשנה מעוברת

הגאון רבי יחיאל-מיכל אפשטיין, בעל 'ערוך השולחן', נולד בשנת תקפ"ט, בבוברויסק, לאביו ר' אהרן יצחק הלוי, ונפטר בשנת תרס"ח בנובהרדוק. הוא היה גיסו של הנצי"ב מוולוז'ין (בנו הוא מלקט הפירושים של בעל חומש 'תורה תמימה'). בשנת תרכ"ב נתמנה לרב העיר נובוסיבוק, שרבים מתושביה נמנו עם עדת חסידי חב"ד. יש אומרים שביקר אצל כ"ק אדמו"ר הצמח-צדק, והיה עמו בידידות (ראה 'נשיאי חב"ד ובני דורם' [אה"ק תשל"ב] עמ' 70. אבל ראה יגדיל תורה נ"י. חוברת יב עמ' מג"מד).

בשיחותיו של הרבי, שנאמרו ברבים, וגם בהערות הלכתיות ובאגרות-קודש, מבחינים אנו ביחס של כבוד לתורתו. הרבי השתמש בספרו וציטט ממנו בכתב ובעל-פה. באחת השיחות היסודיות בעניין תענית ז' אדר וחודש אדר בשנה מעוברת (שיחת תשכ"ז - לקוטי שיחות כרך טז), הביא הרבי את דברי המגן

אברהם (אורח-חיים סימן תקפ סעיף ח) שהתענית היא באדר ראשון. אמנם מציין שם גם לדעות (החכם צבי, היעב"ץ, החיד"א, חתם סופר, רבי דוד פדרו, ועוד) שצריך להיות באדר שני. וממשיך שם:

אבל כבר כתבו בערוך השולחן (סתקפ"ז ס"ו: "בו' באדר מת משה רבינו ע"ה ובשנת העיבור הוא באדר ראשון"), במשנה ברורה, אורחות חיים החדש (ועוד) דנוהגין להתענות בראשון.

וקובע:

והרי במדינות אלו היו רוב מנין דבני-ישראל בדורם.

כתב וחזר בו

בתשובה הלכתית נרחבת שכתב הרבי בחודש טבת תש"ה (אגרות קודש כרך ב' עמ' טו), לגאון רבי אפרים אליעזר הכהן יאלעס, מתייחס הרבי לדעת הרמב"ם בעניין פיקוח נפש בשבת, אם דחיה או הותרה, ומציין:

בעל ערוך השולחן (יורה דעה סוף סימן רס"ו) רצה לומר דלא דק הרמב"ם בלשונו וסבירא ליה דשבת הותרה, אבל גם הוא חזר בו (באורח חיים סימן שכח סעיף ג) וכתב ש"אין הכרח להוציא דברי הרמב"ם מפשוטן".

שיטתו בברכות שיצא בהן

בהזדמנות מסויימת רשם הרבי רשימה של הערות הלכתיות בכתב-יד קודשו על חוברת הלכות לנוער שהכין הרב ניסן מינדל בשנת תש"ו (כמדומה). ברשימה זו יש הערה ארוכה בדין אם לא בירך על נטילת ידיים קודם התפילה אם ישוב ויברך אחר התפילה. הרבי מאריך בהבאת דעות הפוסקים ונושאים-ונותן בהם (צילום כתב-יד קודש הגדון בספר 'ניצוצי אור', קה"ת נ"י. תשנ"ט עמ' 19, ומשם ל'לקוטי שיחות' כרך לט עמ' 280).

בתוך דבריו כותב הרבי:

והנה בחיי אדם שם סעיף ח' ובקיצור שולחן ערוך פסקו דגם אלקי נשמה לא יברך. (ובערוך השולחן סוף סימן נב מנה עוד ברכות) ובמשנה ברורה וא"ו ס"ק י"ב לא הכריע בין הדעות אבל דעת רבנו (שם) דיברך.

ואלו הדברים שכתב בעל ערוך השולחן בסימן נב סעיף ח:

"וכתב רבינו הרמ"א ומכל מקום יאמר כל הברכות שמחוייב לברך בבוקר, עכ"ל. כלומר אם בא באמצע פסוקי דזמרה והתפלל עם הציבור... ועדיין לא בירך ברכת השחר יאמר כל ברכות השחר אחר התפילה, אך יש מי שאומר שאם לא אמר ברכת המחזיר נשמות וכו' לא יאמר אחר התפילה שכבר נפטר בברכת מחיה המתים [פרי חדש]. וכן יש מי שכתב שאם לא ברך ברכת התורה לא יברך אחר התפילה שכבר נפטר באהבה רבה... גם לעניות-דעתי לא יברך הנותן לשכוי בינה אחרי שבירך יוצר המאורות. וגם ברכת מתיר אסורים לא ידעתי איך יברך, הא הזכירו במכלכל חיים וצריך עיון. ולכן יזהר שלא לבא לידי כך ואם בא לידי כך נראה-לי דספק ברכות להקל ולא יאמר אותן ברכות שחשבנו אחר התפילה".

הדלקת נרות לבנות

בשלהי שנת תשל"ד יצא הרבי בקריאה לנשים ובנות להדליק נרות שבת קודש בברכה. בהתוועדות יום ב' דראש השנה תשל"ה (שיחות קודש תשל"ה כרך א' עמ' 5 וראה גם שיחת מוצאי זאת חנוכה תשל"ה - שם עמ' 300) ציין הרבי כי גם בכמה קהילות בליטא נהגו הבנות להדליק נרות שבת קודש אימן ולפני חתונתן, בהזכירו כי מנהג זה מובא ב'ערוך השולחן'; הכוונה היתה לדברי ערוך השולחן בסימן רסג סעיף ז: "על הנשים מוטלת מצווה זו ביותר... ובהדלקת הנר... ובנות ישראל נוהגות לברך כל אחת בעצמה אף כשהן אצל אמן... הבנות מפני שהן נצטוות יותר כמו שנתבאר, מברכת כל אחת ואחת. וטוב שכל אחת תברך בחדר בפני עצמו...". לעניין זה התייחס הרבי (אגרות קודש כרך ל עמ' כ"כז):

להערה במה שכתב בערוך השולחן (או"ח סרס"ג ס"ה): ובנות ישראל נוהגות לברך כו' דהכוונה לגדולות נשואות - על-פי זה: (1) "כל אחת בפני עצמה" (שם) - אינו עולה יפה. (2) הקושיא בהמשך: אף שהבעל אינו מברך כו' משום דהחיוב הוא רק על המשפחה - אינה קושיא מעיקרא כי נשואה היא משפחה בפני עצמה. (3) הדין בסיומו שם שטוב שכל אחת תברך בחדר בפני עצמו - הו"ל לכתוב כן גם בסעיף וא"ו.

בינתיים שיגר הכותב מכתב נוסף והרבי הספיק בשלהי האיגרת להגיב גם על כך, וציין (שם):

ואיני יודע מה אדון בתוכנו: (א) גם נשואה באם היא קטנה - (1) אינה בת מצוה, (2) זקוקה לחינוך. (ב) התמיהה וכי מנהג קטנה מנהג הוא - פשיטא שהכוונה - שבדודאי הגדולים הנהיגוה בזה. להעיר דוגמא מסוכה פ"ד מ"ז. ועוד. (ג) מה שכתוב בערוך השולחן שם "אף שהבעל אינו מברך כו" - אין הכוונה להבעל ד'בנות ישראל... שהן אצל אמן". כ"י אם לבעל דעלמא, סתם, ועוד להעיר.

כאן המקום לציין לדברי ערוך השולחן שם בסעיף א:

"כשאחד בירך מקודם ואחר-כך בא אחר